

mali : item si urget necessitas maturandi matrimonium juxta dicta n. 38. Quod ultimum tamen de dispensatione, urgente necessitate intellige pro foro interno; quia pro foro externo neququam practicanda a regularibus est hæc doctrina, præsertim cum juxta communem nec episcopus in voto castitatis ad contrahendum matrimonium dispensare valeat pro foro externo, sive votum tanquam impedimentum est publicum, uti magis dicitur infra lib. IV.

43. *Commutatio voti, quid?* — Quæritur V. Quid sit commutatio voti, et a quo fieri possit? Resp. I. « Commutatio voti est translatio obligationis a materia voti prius facti in aliam materiam priori subrogandam. » Ita in re communis ac certa, arg. c. i. 4. et aliis, h. t. patetque ex terminis : sic fit commutatio, si confessarius mutat penitentis votum peregrinandi, in votum jejunandi. Potest autem fieri talis commutatio vel in opus melius, vel æquale, vel minus bonum, ut statim patebit.

44. *In opus melius fieri potest etiam ab ipso vovente.* — Resp. II. Commutatio voti in opus evidenter melius a quovis etiam ipso vovente, et quidem propria auctoritate absque ulla causa fieri potest. Sanchez, lib. IV. *Moral.* cap. XLIX; Navarrus, cap. XII, n. 75; Layman, loc. cit. n. 49; Covarruvias, *de Pact.* p. 1, § 3. n. 4; Sporer, loc. cit. sect. 4, n. 1, cum communi, et hodie receptissima aliorum contra divum Thomam, 4. dist. 38, q. 1, a. 4; Joan. Andream, in c. *Pervenit. de Jurejur.* et ibi Abbatem, et alios volentes requiri superioris auctoritatem. Probatur autem conclusio nostra ex c. *Scriptura.* 4. h. t. ibi: « Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur observantiam commutare. » Ratio datur c. III. *de Jurejur.* illis verbis: « Non enim propositum, aut promissum infringit, qui in melius illud mutat, » ubi, ut vides, nulla requiritur auctoritas superioris, aut justa alia causa. Limita conclusionem in quinque votis reservatis Papæ, utpote quæ sine auctoritate Pontificis etiam in melius commutari nequeunt per dicta superius, nisi in professionem religiosam arg. cit. c. IV. h. t.

45. *Non item in æquale, vel minus bonum.* — Resp. III. Commutatio voti in opus æquale, vel minus bonum, arbitrio voventis fieri nequit, sed fieri debet auctoritate Papæ, episcopi, vel alterius jurisdictionem habentis.

Sanchez, loc. cit. n. 49. et communior aliorum, arg. c. I. h. t. ulteriorem probationem vide in *Theologia nostra morali*, loc. cit. n. 34. et apud theologos passim.

46. *Quicumque potest dispensare, potest etiam commutare vota.* — Resp. IV. Quicumque habet potestatem dispensandi in votis, habet etiam potestatem eadem commutandi; non tamen e contra. Communis ac certa. Ratio patet; nam « Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus, » c. *Cui.* 53. *de Reg. jur.* in 6. atqui plus est dispensatio in voto, quam commutatio; cum per illam obligatio penitus tollatur, per istam vero tantum in aliam transferatur; ergo. Inferitur proin, quod Papa in omnibus, episcopus vero, et regulares mendicantes in cunctis (exceptis quinque reservatis, nisi urgeat necessitas, juxta dicta n. 38.) votis commutationem facere possint, nisi in favorem tertii facta sint, juxta dicenda infra n. 51.

47. *Ad commutandum votum quæ requiratur, et sufficiat causa?* — Reliqua de commutatione voti vide apud theologos citatos, et citandos infra. Solummodo breviter hic notandum, quod licet commutatio voti fiat in opus æquale, vel minus, adesse etiam debeat aliqua causa, saltem ut licite fiat, arg. c. I. h. t. et ibi doctores, tamen tanta non requiratur causa, quanta ad dispensationem, sed sufficiat minor. Et quidem ad commutandum votum in opus æquale, vel quasi æquale, vel notabiliter minus, sufficit quævis causa rationabilis, etiam sola v. g. major voventis propensio, seu devotio in aliud opus : item utilitas, et consolatio ipsius voventis; ut proin raro desit causa sufficiens ad commutandum votum in æquale, vel quasi æquale, juxta communem doctorum apud Sporer, loc. cit. n. 118; Lessium, lib. II, cap. XL. n. 109; Dianam, p. 1. tract. 11. *Resolut.* 40; Tamburinum, et alios. Ad commutandum vero idem in opus notabiliter minus, major requiritur causa : qualis est gravis difficultas in exequendo : voventis fragilitas aut periculum labendi : anxietas et scrupulositas ex voto proveniens, et universaliter omnes illæ causæ, quas supra ad dispensandum sufficere diximus, etsi in eodem genere tam magnæ et graves non sint, ac requirantur ad dispensationem superior loc. cit. et alii. Ratio est; quia dispensatio voti est totalis, commutatio vero tantum partialis extinctio obligationis, consequenter hæc minorem, quam illa causam exigat.

48. *Quid observandum in commutatione voti?* — Notandum II. In emergenti casu votorum, non debere dispensari, quandiu commutationem voti sufficere videtur, ad amovendam causam, ob quam ratione voti, auxilium et consolationem quærit vovens, arg. c. I. h. t. Dein quando fit commutatio, debent, quantum possibile est, fieri in opus aliud æquale, vel quasi æquale, id est, non notabiliter minus, nisi circumstantiæ, et causæ graves aliud exigant; ubi tria præcipue attendere debet commutans, videlicet, « quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem; » et « quid expediat secundum utilitatem, » ut ait Pontifex c. *Magna* 7. h. t. Ulterius attendere debet, ut nisi circumstantiæ et causæ exigant, votum reale commutet in aliud reale, personale in personale, mixtum in mixtum, etc. vide doctores citatos.

49. *Vota in favorem tertii emissa, et acceptata possunt irritari, ut alia.* — Quæritur VI. An etiam, et a quo fieri possit irritatio, dispensatio, et commutatio votorum in favorem tertii, v. g. ecclesiæ, monasterii, pauperis emissorum? Resp. I. Antequam acceptentur hæc vota ab illis, in quorum favorem emittuntur, idem est discurrendum de illis, ac aliis. Communis ac recepta sententia. Ratio est, quia ante acceptance nulli acquiritur jus, hoc autem absente non est disparitas inter hæc et alia vota.

50. Resp. II. Vota in favorem tertii emissa etiam acceptata, eodem modo et ab iis irritari possunt, quo modo, et a quibus alia irritantur. Layman, lib. IV, tract. IV, cap. VIII, n. 21; Miranda, t. I, q. 48, a. 4; Sylvester, *ŷ. Votum.* 4. q. 7; Navarrus, cap. XII, n. 78, et communis aliorum. Ratio est, quia vota emissa ab iis, qui sub aliorum potestate existunt, semper habent tacite imbitam illam conditionem : « Nisi is, sub cujus potestate existo v. g. pater, tutor, maritus, etc. prælatus contradicat, » juxta dicta supra n. 8. qua contradictione tanquam conditione eveniente, per se utique evanescit, vel saltem irritari potest votum.

51. *Dispensari autem, vel commutari non valent sine consensu tertii.* — Resp. III. Vota in favorem tertii emissa et acceptata, ordinarie nec dispensari, nec commutari possunt absque consensu illius, vel illorum, in quorum favorem facta sunt. Sanchez, lib. IV. *Moral.* disp. 41. n. 13 et 18; Sporer, loc. cit., n. 102, cum communi. Ratio patet,

quia promissio acceptata cadit in debitum, paritque promissario jus, per vulgaria : quo jure invitus spoliari nequit.

52. *Limitatur hoc in duobus casibus.* — Dixi, *ordinarie*, quia limitatur conclusio I. In casu, quo bonum commune aliud exigit; quia tunc integrum est Pontifici privatum jure suo privare, cum bonum privatum semper cedere debeat bono communi. Sanchez, et Layman, loc. cit. II. Si fit quidem in favorem tertii, sed non propter favorem illius, sed principaliter ob honorem, et cultum Dei, v. g. vovet quis ita : « Domine Deus, promitto, vel voveo, quod ad tuum honorem velim hunc pauperem sustentare; illam Ecclesiam ornare, » etc.; Sanchez, loc. cit. n. 6; Sporer, loc. cit. n. 113; Fagundez, tom. I. in *Decalog.* lib. II, cap. XXIX; Sylvester, loc. cit. et satis communis aliorum. Ratio est, quia cum hæc vota principaliter fiant ob honorem Dei, solus Deus creditor est; Ecclesia vero vel pauper tantum materia, circa quam cultus Dei exhibendus, consequenter ad dispensandum vel commutandum solus sufficit Dei, et prælatorum ejus vices gerentium consensus, uti in aliis votis. Accedit, quod in tali voto honor et cultus Dei sit finis principalis, utilitas tertii vero solum secundarius, si nempe major Dei cultus ex dispensatione vel commutatione voti consurgit; ergo hic propter illum cedere debet, ut accessorius, prout fit, si fiat commutatio, ut magis egens sustentetur, vel Ecclesia magis indigens ornetur. Aliud foret, si votum seu promissio fieret simul tertio et Deo, uti bene advertit Sanchez, loc. cit. n. 18. Reliqua de votis vide apud theologos jam citatos, præsertim Sanchez, toto lib. IV. *Moral.* per totum in 56, disputationibus consistente, ubi nihil intactum relinquit, Sporer, tract. III, in *Secundum præceptum Decalog.* cap. II. per totum, ubi more suo pulcherrima pro praxi affert; Layman, lib. IV, tract. IV; summistas *ŷ. Votum.* et alios doctores passim, cum vix sit, qui votorum materiam non bene examinet. Vide etiam, quæ diximus in *Theologia nostra morali* tract. VI, dist. 3. *de Voto.* (ADNOTATIONES XV et XVI.)

TITULUS XXXV.

De statu monachorum, et canonicorum regularium.

1. *De materia hujus tituli multum non dicitur.* — Quando quidem in hoc titulo plure

statuuntur, monachos, et canonicos regulares specialiter concernentia, quæ partim per consuetudinem, partim per privilegia, partim per statuta particularia fuere immutata, multa de materia hujus tituli dicere non expedit; præsertim ea, quæ de jure communi adhuc vigent; in tit. *de Regularibus*, jam fuerint examinata, ubi etiam de quidditate status regularium ut sic, et monachorum, atque canonicorum regularium egimus, naturam eorum, et differentias inter eosdem declarando. Hinc aliqua tantum, quæ ibi desiderantur, hic afferemus, præcipue de peculio religiosorum et clausura eorum utpote de quo specialiter c. II, IV et VI, h. t. agitur.

§ I.

DE PECULIO, ET PAUPERTATE RELIGIOSORUM.

2. *Peculium regularium dupliciter sumitur.* — Queritur I. An, et quomodo prohibitum sit, vel concessum monachis, et aliis religiosis habere peculium, vel proprium? Ante responsionem notandum peculium ad propositum esse proprie, aliud improprie tale. Per « peculium proprie tale » intelligitur patrimonium, vel bona propria alicujus, de quibus tanquam de re sibi propria pro libitu disponere potest habens illud. Per « peculium vero improprie tale » intelliguntur bona quoad administrationem et usum. Ita post Navarrum in *Commentar. can. Non dicatis*. 12, q. 1, n. 47; Fagnanus, c. II, h. t. n. 2; Pirhing, eod. n. 5. Hoc notato,

3. *Proprie tale religiosi in privato habere non possunt.* — Resp. I. Nullus religiosus in particulari etiam cum licentia, ac dispensatione superioris potest habere peculium, vel proprium stricte tale. Omnes, patetque passim ex jure, præsertim ex c. *Cum ad monasterium* h. t. ubi ad finem etiam ratio additur illis verbis: « Quia abdicatio proprietatis adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere: » quamvis ex monacho possit facere non monachum, juxta dicta superius. Dicitur autem notanter « in particulari, » quia proprium in communi habere possunt omnes religiosi exceptis fratribus minoribus regulam ad litteram observantibus, textu expresso concilii Tridentini, sess. 25. *de Regular. cap. III.*

4. *Bene tamen improprie tale cum licentia*

superioris. — Resp. II. Possunt religiosi cum licentia superioris habere « peculium improprie tale, » seu administrationem peculii, seu bonorum pro bono et utilitate monasterii: sive, quod idem est, possunt religiosi a superioribus desuper constitui officiales et administratores peculii, seu bonorum monasterii pro utilitate ejusdem, ita tamen, ut ad nutum sint amovibiles. Rursus unanimis claris juribus c. II. § *Qui vero*. h. t. et concilii Tridentini, loc. cit. cap. II. ibi: « Administratio autem bonorum monasteriorum aut conventuum ad solos officiales eorumdem ad nutum superiorem amovibiles pertineat. »

5. *Si sint deputati officiales, seu administratores rerum monasterii; secus non.* — Resp. III. Nullus religiosus (nisi sit officialis, aut administrator bonorum monasterii pro utilitate ejusdem) etiam de licentia superioris potest habere peculium immobile, seu administrationem bonorum immobilium nec annuos redditus, seu provisiones annuas, etiamsi non sint superflui, et revocabiliter concedantur, expendendi interim in usus honestos et licitos pro utilitate vel necessitate, v. g. ipsius religiosi. Ita latissime ac solidissime Fagnanus, in c. II. h. t. et ibi Hostiensis, Joan. Andreas, §. *Nisi ab Abbate*; Anchoran., n. 2; Felinus, in c. *Cum M. de Constit.* et plures citati a Fagnano, loc. cit. ubi ad finem recapitulando dicta, tenorem conclusionis ponit, ac novissime Hyacinth. Donatus, tom. IV. tract. XIII, q. 10. ubi plures alios citat. Est autem contra Navarrum, *de Statu monach.* consil. 14; Roderiquez, tom. II, p. 125, a. 4, et tom. III, q. 29, a. 10; Sanchez, lib. VII, *Moral. cap. XXII*, n. 11. Probatur conclusio ex cit. c. II. h. t. ubi religiosis omne prohibetur « peculium nisi ab Abbate fuerit eis, N. B. pro injuncta administratione permissum. » Ubi notanda verba, « nisi eis pro injuncta administratione fuerit permissum; » per hæc siquidem verba innuitur, solis illis licitum esse peculium improprium, qui circa temporalia administrationis officium habent, quales sunt cellarii, eleemosynarii, granarii, vestiarii, etc. non item alii temporalium administrationis officium non habentes; etsi circa spiritualia sint officiales, ut bene notant doctores citati.

6. *Redditus annui immobilia reputantur.* — Probatur conclusio ulterius ex concilio Tridentino, sess. 25. *de Regular. cap. II.* ubi pro conclusione statuitur: « Non liceat deinceps

superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum, monasteriorum, seu conventuum ad solos officiales eorumdem ad nutum superiorum amovibiles pertineat. » Ex quibus verbis plane evidenter apparet, quod etiam de licentia superioris nullus præter officiales, bonorum immobilium administrationem, vel usumfructum eorum habere possit; ibi: « Non liceat superioribus concedere: et ad solos officiales pertineat. » Idem est de redditibus et provisionibus annuis: eo quod « redditus annui inter immobilia censeatur a jure, » ut dicitur Clem. 4. § *Cumque annui. de Verb. signit.*

7. Nec dicas cum Navarro, et aliis per concilium Tridentinum tantum prohiberi, ne superiores « peculium late sumptum » aliis præter officiales concedant sine causa rationabili, vel ad usus profanos, aut illicitos, aut irrevocabiliter; non item prohiberi, quod eisdem concedant ex causa rationabili ad usus licitos, pro veris necessitatibus ipsius regularibus v. g. Nam contra est, tum quia concilium indistincte loquitur, consequenter indistincte intelligi debeat, cum « ubi Jus non distinguit, nec nos distinguere debeamus, » per vulgaria: tum quia gratis tantum, et absque ullo ad improprium sensum interpretari videntur adversarii textum concilii. Nec enim valet, quod Navarrus adducit, videlicet, ut concilium Tridentinum concordetur cum concilio Lateranensi relato cit. c. 2. h. t. quia uti ex num. 5. patet, et ad longum demonstrat Fagnanus, loc. cit. concilium Lateranense, cit. c. 2, h. t., relatum, non id, quod adversarii, sed quod conclusio nostra dicit, asserit; tum quia ex hac interpretatione sequeretur, quod officiales possent bona monasterii ad usus superfluos, vel illicitos applicare, cum concilium, loc. cit., officialibus concedat, quod cæteris negat: ergo si cæteris solum negat administrationem bonorum ad usus illicitos, aut superfluos, hanc officialibus concedit; nam exceptio unius firmat regulam in aliis, arg. c. *Nonne. 5. de Præsumpt.*

8. Tum etiam quia contrarium novissime statutum habetur a Clemente VIII, in constitutione. *Nullus omnino*, quæ est in *Bullario* Cherub. 9, dicti pontificis, et ab Urbano VIII, in sua constitutione 28, tom. IV. apud Cherub. in qua de novo renovatur constitutio Clementis VIII, ubi inter alia § 3. ita ha-

betur: « Neque superioribus, quicumque illi sint, nullo pacto liceat (NB. nullo pacto) fratribus, aut eorum alicui bona stabilia, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem aut commendam, etiam depositi aut custodiae nomine concedere; » et infra: « Nulla quorumcumque superioribus dispensatio, nulla licentia (NB. nulla, nulla: ergo neque ex juxta causa ad usus licitos) fratres excusare possit, quominus culpæ et pœnæ, etc. obnoxii sint; etiamsi NB. superiores asseverent, hujusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea re fidem adhiberi, minime volumus. »

9. *Usufructuarius est dominus fructuum.* — Probatur conclusio etiam ratione: videlicet, quia regularis non officialis habens administrationem bonorum immobilium, aut reddituum annuorum pro suo, aut aliorum usu licito, censetur habere verum jus utendi et fruendi, verumque usumfructum, L. 1. ff. *de Usufruct. et Quemadmodum*, estque usufructuarius saltem qualificatus; usufructuarius autem et dominus fructuum. 1. *Arboribus*. ff. eod.: ratione cujus regularis æque incapax est usufructus ac proprietatis, Clem. *Exivi. de Verb. signit.* § *Proinde*. Fagnanus, loc. cit. n. 31. et n. 31. et n. 42. Secus est in officiali administratore; quia hic est administrator in utilitatem monasterii duntaxat, nec potest de fructibus illius dispensare, nisi in utilitatem ejusdem, cui omnia acquirit, et lucratur, et cui omnia sua opera debita, utpote cui se cum omnibus suis per professionem tradidit, arg. c. *In præsentia. de Probat. cum concordantiis.*

10. Probatur denique pluribus declarationibus cardinalium sacri concilii interpretum editis contra adversarios pro nostra conclusione, quas vide apud Fagnanum, loc. cit.; Donatum, loc. cit.; Quaranta, §. *Casus reservatus.*

11. Inferitur: Omnes sequentes modos de jure peccaminosos esse, et contrarios paupertati. I. Si novitius, vel novitia in actu renuntiationis bonorum, vel in actu professionis reservet sibi religiosis necessitatibus, etiamsi cum licentia superiorum id fiat.

12. II. Si parentes, vel consanguinei alicujus religiosi, titulo institutionis aut legati relinquunt monasterio bona immobilia, aut annuos redditus ea conditione, ut administrationem dictorum censuum annuorum, aut bonorum immobilium ex toto, vel ex parte relinquunt certo religioso, ut hic eos